

5. Серета О.М. Навчання майбутніх філологів писемного спілкування німецькою мовою засобами електронної пошти: Дис. ... канд. пед. наук: 13. 00. 02. – К., 2006. – 191 с.

УДК 378.1:338.48

І.М. Мініч

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ТУРИСТСЬКОГО СПРЯМУВАННЯ

У статті досліджено проблему удосконалення якості підготовки кадрів для сфери туризму в сучасних умовах господарювання, з'ясовані сучасні концепції професійного навчання фахівців з туризму, наведені блочно-модульні принципи змісту професійного навчання, структурована модель практичної підготовки фахівця туризму.

The article analyzes the problem of quality improvement in preparation of personnel in the sphere of tourism in modern conditions. It defines the modern ideas of vocational training of tourism experts, the matter of vocational training and gives the structured model of practical preparation of tourism expert.

В епоху стрімкого розвитку міжнародних зв'язків – наукових, культурних, економічних – у житті суспільства зросло значення туризму. Цивілізований туризм можливий лише при наявності розвиненої системи туристської освіти. Фундаментальна туристська освіта – порівняно нова сфера просвітництва. Існуюча дотепер система підготовки була пов'язана з підвищенням кваліфікації туристських кадрів. Але підвищення кваліфікації спеціаліста при відсутності базової освіти не вирішує кадрової проблеми.

Сьогодні освіта не може не помічати ери інформаційної цивілізації. Вона повинна давати людині глибокі наукові знання, навчити вільно володіти комп'ютером, уміти перетворювати інформацію в знання, а знання застосовувати на практиці.

Гуманізація освіти, про яку так багато говорять, повинна бути сконцентрована на піднесенні життєво важливих цінностей, формування знань про культуру інших народів, повноцінне володіння іноземними мовами [1].

Сучасна освіта повинна виробити єдину концепцію філософії освіти, економіки освіти, екології освіти, правових питань освіти, технології виховання і навчання.

Серед багатьох проблем освіти необхідно виділити перегляд цілей вищої освіти, поставивши на перше місце реалізацію потреби особистості в інтелектуальному, культурному і моральному розвитку.

Реалізація потреби особистості в освіті має принципове значення, тому що вчити можна лише того, хто хоче вчитися, хто прийшов до вузу за покликанням.

У цьому змісті вища освіта повинна бути “елітною” – найкращою і “елітарною”, тобто для кращих. Особливістю підготовки фахівців для сфери туризму являється орієнтація навчального процесу на реалізацію професійно-орієнтованих потреб і разом з тим пізнавальних інтересів в області конкретних знань туристської діяльності [5].

Сучасний ринок праці вимагає від кваліфікованих фахівців, крім ґрунтовних теоретичних знань, ще й певного досвіду роботи за обраним фахом, тому практична підготовка є однією з важливих складових процесу підготовки фахівців з туризму.

Концепції професійного навчання фахівців туризму.

В основу моделі фахівця в сфері туризму покладено суб'єктні концепції формування професійного мислення та змісту підготовки спеціаліста, зокрема:

- праксеологія туризму; концепція туризму як професійної діяльності;

- концепція росту кар'єри, врахування індивідуальних претензій та мотивації туристичної діяльності реалізації творчих потенцій людини та етичних аспектів;
- аксіологічна концепція педагогіки туризму, що передбачає засвоєння особистістю туристсько-педагогічного простору як цільової функції змісту професійної туристичної освіти;
- гуманно-центрована рекреаційна концепція, що розкриває сутність суб'єкту як предмета туристичної діяльності;
- гносеологічна концепція туризму як принцип розкриття змісту професійної туристичної освіти;
- онтологічні параметри людського буття через туристські подорожі.

Звичайно, новий напрям передбачає певний перелік професійних робіт, які мають місце в практичній роботі туристських фірм, готелів, але відсутні в класифікаторі. Міністерству праці та соціальної політики України внесені відповідні пропозиції щодо змін та доповнень до КП.

В основу формування циклу професійно-орієнтовних дисциплін підготовки фахівця зі туризму взято систему сучасних знань про туристичні ресурси України, туристське країнознавство, рекреацію, технологію та організацію галузі, історію розвитку світового туризму та інформаційні технології в туризмі. У вибіркового блоку ввійшли організація анімаційних послуг, стандартизація, туристична статистика, логістика, правове регулювання туристичної діяльності, технологія гостинності тощо.

Визначення змісту професійного навчання здійснюється за блочно-модульним принципом. Зокрема, сформовано такі навчальні модулі:

“Введення в спеціальність”: “Активний туризм” – визначається сумою знань з спортивно-оздоровчого туризму, туристських ресурсів території, здійснюється формування майбутнього спеціаліста туризму “з середини” виховання його, як туриста; “Індустрія гостинності” – визначається сумою знань щодо розміщення підприємств готельної індустрії України з урахуванням існуючих туристських ресурсів, а також умов їх ефективної експлуатації будівель і споруд засобів розміщення, відпочинку та оздоровлення.

“Рекреація” – визначається сумою знань рекреаційної території, її планувальної організації, урбанізованих рекреаційних комплексів та нових понять з рекреології. Цей модуль формує у фахівця логічне мислення, дає відповідь на запитання: де відбувається рекреація, як організована рекреація, хто є організатором і на кого спрямована організація рекреації (людина, особистість), останнє і є ядром гуманно-центрованої концепції професійного мислення спеціаліста туристичної галузі, що “олюднює” зміст рекреаційних систем;

“Технологія галузі” – передбачає формування знань з технології туристичної діяльності, готельної справи, ресторанних послуг. Це основний професійний модуль, зорієнтований на клієнта. “Гостинність” – одне з фундаментальних понять людської цивілізації. Модель гостинності виявляє взаємовідносини в системі: “гість-послуга-середовище гостинності” і включає концепції: гуманітарні, технологічні і комерційні. Гуманітарна – створення позитивного іміджу: “Клієнт завжди правий”, технологічна – організація комфортних умов гостинності, комерційна – визначається закладеною економічною стратегією;

“Організація галузі” – формує у майбутнього фахівця знання з організації туризму, сфери туристських послуг, послуг гостинності, харчування, транспортних, екскурсійних, послуг, в основу яких покладено принципи бачення за конкретною туристичною послугою всієї інфраструктури туризму. Цей модуль відповідає концепції “якість сфери послуг” і визначає взаємовідносини виробника і споживача туристських послуг.

Розміщення зазначених дисциплін у межах навчальних планів визначаються спеціальністю та обраною спеціалізацією відповідно до кваліфікації та професійних назв робіт.

Підготовка фахівців напряму “Туризм” освітньо-кваліфікаційного рівня “бакалавр” відповідає кваліфікаційним вимогам до професійних назв робіт на посадах:

• **у туризмі:**

- організатора подорожей (екскурсій);
- консультант з подорожей;
- консультант (в апараті державної влади);
- оргсекретар (асоціації, союзу, федерації);
- референт з основної діяльності (туризм);
- інспектор з туризму;
- інструктор з основної діяльності (туризму);
- молодший державний інспектор;
- фахівець;
- інструктор методист з туризму

• **у сфері гостинності:**

- фахівець з конференц-сервісу;
- фахівець з організації дозвілля;
- фахівець із спеціалізованого обслуговування;
- адміністративний помічник;
- помічник керівника підприємства (закладу, організації);
- інспектор з основної діяльності;
- технолог наставник;
- інспектор з контролю якості продукції.

Спеціалісти (III освітньо-кваліфікаційний рівень) з туризму та гостинності отримують кваліфікації: туризмознавець; екскурсознавець; фахівець з готельної справи; фахівець з ресторанної справи; фахівець з санаторно-курортної справи, фахівець гостинності в засобах тощо.

Магістри отримують кваліфікацію: професійна педагогіка, науковий співробітник (туризмологія, екскурсознавство, рекреалогія).

Перелік кваліфікацій визначається організаційною структурою туристського чи готельного підприємства. Як правило, крім менеджерів, керівних працівників підрозділів функціонально-технологічна структура підприємств галузі забезпечується фахівцями, які обслуговують окремі служби:

у засобах розміщення:

- прийому, розміщення і бронювання;
- експлуатація номерного фонду;
- маркетингу;
- центр бізнес послуг;
- фітнес-центр;
- конгрес-центр;

у туристських підприємствах:

- туроператорська діяльність;
- турагентська діяльність
- організація відпочинку туристів;
- анімаційна діяльність;
- екскурсійна діяльність;
- організація транспортних подорожей;
- забезпечення інформаційно-методичного обслуговування туристів тощо.

Основними принципами формування змісту підготовки фахівців з напряму “Туризм” визначено: реалізація ступеневої освіти; відповідність змісту освіти об’єкту діяльності і первинним посадам фахівця; збалансованість та узгодження змісту підготовки за циклами дисциплін відповідає державним вимогам до розробки стандартів зі спеціальностей; наукова обґрунтованість змісту, його відповідність міжнародним нормам [4].

Зазначені принципи реалізуються через логічно упорядковані навчальні плани і програми та відповідні навчальні посібники і забезпечують підготовку фахівців з передбаченими знаннями та вміннями, спроможними творчо реалізувати їх в практичній діяльності в сфері туризму та гостинності.

Сучасна концепція професійної туристичної освіти передбачає взаємодію загальнопедагогічних та специфічних факторів і умов, які визначають загальні та особливі риси і повинні бути перш за все спрямовані на позитивні зрушення в житті молодих людей, гарантувати їм працевлаштування та ефективну кар'єру [3].

У формуванні змісту професійно-туристичної освіти важливим є постійний моніторинг і аналіз тенденцій розвитку туристичної індустрії. Систематичні футурологічні дослідження будуть сприяти своєчасному врахуванню в змісті професійної освіти змін на туристичному ринку та ринку праці.

Навчальний план підготовки фахівців сфери туризму передбачає різні види практик, метою яких є формування професійних умінь і навичок для ефективного вирішення конкретних професійних завдань, що передбачені кваліфікаційною характеристикою фахівця, формування навичок самостійного прийняття рішень, виховання потреби систематичного поповнення своїх знань та використання їх у практичній діяльності.

Освітньо-кваліфікаційні рівні підготовки фахівців для сфери туризму передбачають п'ять рівнів (професійний, технологічний, організаційний, управлінський, науково-аналітичний) кожен з яких завершується блоком практичної роботи. Так, **технологічний** рівень передбачає проходження практики студентами на таких посадах: турагент-інструктор, офіціант, порт'є, оператор-касир, черговий на поверсі; **організаційний** рівень: адміністратор, метрдотель, зав.секцією, зав.корпусом, зав.виробництвом, тур оператор, екскурсвод, комерсант готельної та ресторанної справи; **управлінський** рівень: спеціаліст з якості послуг, спеціаліст туристської фірми, гід-перекладач; **науково-аналітичний** рівень: головний спеціаліст туристського підприємства, начальник відділу, науковий співробітник.

Важливою ланкою вищого навчального закладу, що забезпечує підготовку фахівців як на теоретичному, так і на практичному рівні, є кафедра. Водночас кафедра виступає й головним структурним підрозділом факультету туризму, готельного та ресторанного бізнесу, що забезпечує підготовку фахівців із залученням висококваліфікованих професорсько-викладацьких кадрів.

З метою забезпечення дієвої інтеграції теорії і практики туризму і готельного господарства кафедра відкрила свої філіали на базі Готельного комплексу "Братислава"; Готельного комплексу "Дніпро"; Готельно-туристського комплексу "Інтурист-Закарпаття"; Національного природного парку "Подільські Товтри"; туристської фірми "Супутник-Україна".

У процесі навчання передбачено проведення навчальної, технологічної і організаційної практики як на території України, так і за рубежом.

Упродовж останніх трьох років творчі колективи кафедри підготували більше 15 навчальних посібників, чим поклали початок систематизованій науковій роботі з питань туризму і готельного господарства:

Науково-дослідна робота кафедри визначається наступними напрямками:

Проблеми освіти в сфері туризму:

- участь у науково-практичних конференціях, симпозіумах і "круглих столах" з проблем освіти в області туризму;
- участь в розробці стандартів вищої освіти;
- розробка і впровадження модульного навчання;
- розробка і впровадження нових учбових планів по нових напрямках освіти;
- участь в розробці документів щодо кадрового забезпечення області;
- розробка та впровадження методики створення інтелектуальних методичних посібників з предметів кафедри для студентів всіх форм навчання (із

застосуванням сучасних комп'ютерних програм) спільно з кафедрою комп'ютерних і інформаційних технологій;

- розробка структурно-логічних зв'язків між предметами учбового плану;
- участь в акредитації, ліцензуванні учбових закладів і експертизі їх учбових планів;
- розробка концепцій підготовки фахівців для потреб туристської сфери.

Проблеми розвитку науки туристської галузі:

- участь у науково-практичних конференціях, симпозіумах і “круглих столах” з питань наукових проблем у галузі туризму;
- виконання науково-дослідних розробок з питань розвитку туризму в Україні;
- проведення аналізу розвитку туристської галузі відповідно до задач Державної служби туризму і курортів;
- проведення рецензування наданих матеріалів (інструкції, стандарти, програми і тому подібне);
- надання консультаційної допомоги з питань туризму, готельної справи і харчування науковим і учбовим організаціям і установам;
- розробка стандартів у сфері туризму;
- підготовка і видання наукових статей з туристської тематики;
- участь в законотворчій діяльності (внесення змін і доповнень до Закону України “Про туризм”).

Формування взаємодії науки і практики:

- укладання угод про умови співпраці з підприємствами, організаціями галузі, іншими навчальним закладам;
- загальна участь в розробці проектів програм і інших матеріалів щодо розвитку туристської галузі в Україні;
- розробка стандартів компетентності в туристській сфері;
- надання консультаційної допомоги з питань туризму, готельної справи і організації харчування підприємствам туристської сфери;
- стажування членів кафедри в провідних підприємствах і організаціях туристської сфери, а також в профільних учбових установах України і зарубіжжя.

Видавнича діяльність:

- підготовка навчальних посібників, підручників до видання;
- видання науково-методичного забезпечення дисциплін кафедри.

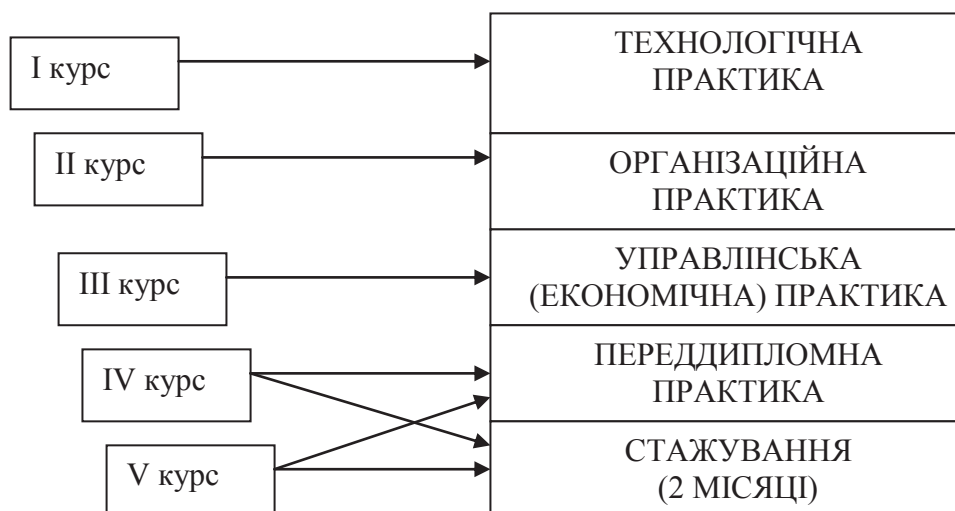
Слід підкреслити особливий вид роботи кафедри – це формування кадрового складу.

Переважний вибір викладачів кафедри туризму з числа фахівців, що працюють директорами і менеджерами туристських фірм, екскурсводою і гідом за різними видами туризму, продиктований декількома міркуваннями. По-перше, сучасний професійно-туристський досвід таких викладачів дозволяє посилити практичну спрямованість навчання студентів. По-друге, колектив таких викладачів допомагає керівництву навчального закладу вирішувати проблеми організації виробничої, переддипломної практики студентів і подальшого працевлаштування випускників факультету. По-третє, безпосередній виробничий контакт викладачів з працівниками і клієнтами туристських фірм дає значний рекламний ефект і, відповідно, збільшує потік абітурієнтів на факультет безпосередньо з сфери туристської діяльності.

Неможливо стати професіоналом без системи фундаментальних знань, що забезпечують професійне мислення. Так як не можна стати спеціалістом без професійної діяльності. Засвоєнні в процесі навчання знання ще не дають права займатися даним видом діяльності все життя, так як базова освіта має значення для спеціаліста лише до 40 років, а потім якість його життя починає знижуватися, якщо спеціаліст не буде займатися самоосвітою або приймати участь в системі підвищення освіти.

На наш погляд, сьогодні модель практичної підготовки фахівця туризму повинна мати таку структуру:

Модель практичної підготовки для фахівців туризму

Отже, підготовка фахівців туризму повинна бути зорієнтована на існуючі проблеми галузі та базуватися на науковий досвід, тобто використовувати найбільш сучасні теорії пізнання.

Модель туристської освіти повинна базуватися на концепції якості, що ставить перед нами наступні вимоги:

- здатність реагувати на запити нової системи туристської освіти, що є наслідком швидкого зростання індустрії туризму;
- готовність до використання гнучкої моделі освіти, що дозволяє розвивати безперервний процес професійної підготовки;
- визнання багатофункціональної природи туризму та необхідності враховувати цей фактор у навчанні;
- здатність бачити інтернаціональний характер навчання, викликаний бажанням молоді приймати участь у спільних міжнародних проектах;
- надання пріоритетів здібностям та підготовці людських ресурсів туристського сектору;
- підтримка наукових досліджень з питань освіти та професійної підготовки в області туризму;
- використання нових технологій у навчанні, педагогіці, навчальних планах та змісті навчальних програм.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гуманізація навчально-виховного процесу: Зб. наук. пр. / За заг. ред.: Г. І. Льогенького, В. І. Сипченка. – Слов'янськ: Видавничий центр СДП, 2001. – Вип. 11. – 328 с.
2. Зорин И. В. Образование и карьера в туризме: учеб. пособ. / И. В. Зорин. – М.: Сов. спорт, 2000. – 224 с.
3. Обучение обучающихся в области туризма // Издание Всемирной туристской организации. – Мадрид (Испания), 1996. – 264 с.
4. Федорченко В. К. Теоретичні та методичні засади підготовки фахівців для сфери туризму: Монографія / В. К. Федорченко. – К.: Слово, 2004. – 465 с.
5. Федорченко В. К. Освіта кадрів туризму в контексті педагогічного процесу / В. К. Федорченко // Нові технології навчання: Наук.-метод. зб. – 2004. – Вип. 36. – С. 272–280.